

Redegørelse afgivet af udenrigsministeren (Lars Løkke Rasmussen) den 24. januar 2024

Redegørelse

om

Udviklingen i EU-samarbejdet 2023

(Skriftlig redegørelse)

Indledning

Den ansættede geopolitiske situation og fortsatte krig i Europa har sat sit præg på EU i 2023. Den nye geopolitiske virkelighed udgjorde en central ramme for den europapolitiske aftale, som regeringen d. 15. december 2023 indgik med en bred kreds af Folketingets partier.

Ud over krigen i Ukraine har også følgerne af Hamas' terrorangreb og Israels militæraktioner i Gaza fyldt på dagsordenen. Håndteringen af de historisk vanskelige udfordringer og kriser har stillet stadig større krav til EU som geopolitisk aktør. Samtidig nåede EU i mål med forhandlingerne om størstedelen af den nuværende Europa-Kommissionens (herefter Kommissionen) lovgivningsprogram, inkl. den ambitiøse klima- og energilovgivningspakke "Fit-for-55".

EU har gennem 2023 fortsat den substantielle militære, civile og humanitære støtte til Ukraine. I lyset af at krigen i Ukraine forventes at trække ud, har EU haft fokus på udviklingen af sikkerhedstilsagn, der skal bidrage til at understøtte Ukraines evne til at forsvare sig selv på længere sigt. Sanktionsregimet er blevet fortsat. I december vedtog Det Europæiske Råd den 12. sanktionspakke mod Rusland siden februar 2022.

Det Europæiske Råd (DER) besluttede i december at indlede optagelsesforhandlinger med Ukraine og Moldova, hvilket er et afgørende historisk skridt og et tydeligt signal om landenes tilhørsforhold i den europæiske familie. Med det nye momentum i udvidelsesprocessen er fulgt indledende drøftelser om behovet for tilpasninger af EU for at blive klar til udvidelsen. Det gælder både ift. EU's budget og sektorpolitikker samt beslutningsprocedurer. I denne sammenhæng er der også sat fokus på en generel styrkelse af EU's langsigtede konkurrenceevne, teknologiske styrkepositioner, forsyningsikkerhed og resiliens.

Da formatet for redegørelsen ikke tillader en gennemgang af alle sager fra det seneste år i EU, er fokus lagt på den

overordnede udvikling i EU-samarbejdet for 2023. Redegørelsen tager afsæt i krigen i Ukraine og de afledte konsekvenser heraf i forhold til EU's udvidelsespolitik og behovet for reformer. Derefter følger en beskrivelse af status for implementering af de tiltag, der blev vedtaget i 2022 for at håndtere energikrisen, og der kobles til den grønne omstilling i lyset af COP28. Herefter beskrives den overordnede økonomiske udvikling i EU, herunder status for midtvejsevalueringen af EU's flerårige finansielle ramme (MFF) for 2021-2027. Derpå beskrives, hvordan geopolitikens genkomst dominerer ift. EU's konkurrenceevne og i spørgsmål om bl.a. åben strategisk autonomi og økonomisk sikkerhed samt ift. handelspolitikken. I efterfølgende afsnit gennemgås udviklingen i relation til EU's sociale dagsorden og sundhed, sikkerhed og forsvar, EU's eksterne relationer, retlige og indre anliggender samt den eksterne dimension af migration. Til slut gøres status for arbejdet med at fremme de grundlæggende værdier og retsstaten.

1. Europapolitisk aftale

Regeringen indgik sammen med Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre og Alternativet en europapolitisk aftale den 15. december 2023. Aftalen sætter rammen for samarbejdet mellem regeringen og Folketinget om de vigtigste europapolitiske spørgsmål. Den europapolitiske aftale sætter to streger under et helhjertet dansk engagement i EU. Aftalen slår fast, at Danmark vil gå aktivt ind i arbejdet med at gøre EU klar til udvidelse. Det betyder blandt andet en positiv dansk tilgang til kvalificeret flertal på afgrænsede dele af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Derudover skal Danmark blandt andet arbejde for at styrke EU på den globale scene, sikre et tæt og ansvarligt økonomisk samarbejde samt fortsætte den grønne og digitale omstilling.

Den seneste europapolitiske aftale er fra 2008. Den nye aftale supplerer denne, hvorfor elementerne i 2008-aftalen fortsat er gældende.

2. Krigen i Ukraine

Den russiske angrebskrig mod Ukraine har udfordret den internationale regelbaserede orden, betydet en styrket geopolitisk rolle for EU og en mere udviklet forsvars- og sikkerhedspolitisk dimension. EU har i tæt parløb med USA og andre NATO-allierede ført an i reaktionen mod Rusland, ikke mindst i forhold til donation af **militær, civil og humanitær støtte, udvikling af EU's sikkerhedstilsagn**, indførelsen af **omfattende og hårde sanktioner** samt aktiv indsats for at isolere Rusland i internationale organisationer. Ifølge tal fra Kommissionen har EU og medlemslandene siden den russiske invasion støttet Ukraine med ca 67,7 mia. euro, herunder ca. 27 mia. euro i militær støtte og ca. 40,7 mia. euro i civil støtte.

EU har gennem 2023 fortsat den substantielle **militære støtte** til Ukraine. Budgettet for Den Europæiske Fredsfacilitet (EPF) blev i begyndelsen af året forøget med 5,5 mia. euro bl.a. for at opretholde de militære leverancer til Ukraine. Fredsfaciliteten har ved udgangen af 2023 finansieret refusion til medlemslande for 5,6 mia. euro til donationer og fællesindkøb af militært udstyr til Ukraine. I 2023 var der også fokus på EU's sikkerhedstilsagn til Ukraine, der skal bidrage til at understøtte Ukraines evne til at forsvare sig selv på længere sigt samt afskrække fremtidige angreb og destabiliserende handlinger. Sikkerhedstilsagnene omfatter eksisterende og nye støttetiltag inden for det sikkerheds- og forsvarspolitiske samarbejde, og konsultationer med Ukraine er blevet indledt. Arbejdet med EU's sikkerhedstilsagn skal ses i sammenhæng med G7-erklæringen i margin af NATO-topmødet i Vilnius, som Danmark og flere andre EU-medlemslande har tilsluttet sig. Derudover har EU's militære træningsmission til støtte for Ukraine (EUMAM Ukraine) trænet over 34.000 ukrainske soldater per december 2023. Danmark bidrager til missionen med bl.a. befalingsmandsuddannelse, minerydningskurser samt træning i donerede Leopard 1-kampvogne og har tilknyttet en forbindelsesofficer og en stabsofficer.

Den civile støtte inkluderer makrofinansiel assistance, støtte til genopbygning og humanitær støtte. Den makrofinansielle assistance fra EU til Ukraine beløb sig i 2022 og 2023 til i alt 25,2 mia. euro. Den har været afgørende for, at Ukraine har kunnet sikre driften af skoler og hospitaler, udbetale pensioner mv. Kommissionen har i 2023 foreslået oprettelsen af en facilitet på 50 mia. euro i lån og gavebistand til Ukraine i perioden 2024-27. Den sigter på at bidrage til finansiel stabilitet, gennemføre strategiske investeringer i vækst, privatsektorfremme og reformer, herunder anti-korruption, der bringer Ukraine tættere på et EU-medlemskab. Finansiering fra faciliteten vil være betinget af Ukraines opnåelse af aftalte reformmål. En oprettelse af Ukraine-faciliteten er et element i forhandlingerne om en revision af EU's flerårige budget, som fortsætter i 2024 (læs mere herom i afsnit 5).

På det **humanitære område** har EU fortsat været en af de toneangivende aktører i Ukraine. EU ydede i 2023 humanitær bistand på 300 mio. euro. EU bidrager til at koordinere den internationale støtte til Ukraine i en multidonor

platform. Den har pt. deltagelse af G7-lande og internationale finansielle institutioner. Der er i slutningen af 2023 bestræbelser på at koordinere bredere og involvere andre væsentlige donorer. EU var fra krigens start hurtig til at reagere gennem den europæiske civilbeskyttelsesmekanisme (UCPM), som per 23. november 2023 har faciliteret leverancer af over 97.000 tons forsyninger, lægemidler og udstyr til Ukraine. Ifølge EU's egne opgørelser er den anslåede samlede værdi af den humanitære bistand til Ukraine gennem UCPM over 796 millioner euro. Derudover har Kommissionen placeret sig som en af de største donorer. Siden krigens start har Kommissionen givet tilsagn om i alt 843 millioner euro til humanitære indsatser i Ukraine og ukrainske flygtninge i Moldova. EU har også støttet de omkringliggende lande for at aflaste de humanitære behov.

Der er vedtaget tolv **sanktionspakker** mod Rusland siden februar 2022. Overordnet har sanktionerne omfattet begrænsninger ift. den finansielle sektor, transport, medier, teknologi, omfattende import- og eksportforbud, samt individuel sanktionsdesigning af et historisk stort antal individer og enheder, herunder præsident Putin og udenrigsminister Lavrov. Herudover har EU suspenderet sin visumfacilitetsaftale med Rusland og bl.a. deltaget i vedtagelsen af et globalt prisloft på russisk olie i regi af G7.

3. EU's udvidelse og reformer

Ruslands invasion af Ukraine har givet nyt momentum til EU's udvidelsesdagsorden, der siden 2022 også har omfattet Ukraine, Moldova og Georgien.

I efteråret præsenterede Kommissionen sin årlige udvidelsespakke med fremskridtsrapporter for **Tyrkiet** og landene på **Vestbalkan** samt for første gang også **Ukraine, Moldova og Georgien**. Kommissionen anbefalede i den sammenhæng, at Ukraine og Moldova skulle tilbydes at indlede optagelsesforhandlinger allerede ved udgangen af 2023. Ligeledes anbefalede den, at Georgien skulle tilbydes kandidatstatus, og at der skulle træffes beslutning om indledning af optagelsesforhandlinger med Bosnien-Hercegovina, når landet har opfyldt de relevante kriterier. Den 14. december 2023 besluttede Det Europæiske Råd i overensstemmelse med Kommissionens anbefalinger at indlede optagelsesforhandlinger med Ukraine og Moldova samt med Bosnien-Hercegovina, når kriterierne herfor er tilstrækkeligt opfyldt. Det blev også besluttet at give Georgien kandidatstatus. Kommissionen forventes i foråret 2024 at komme med en redegørelse over, hvor langt Ukraine, Moldova og Bosnien-Hercegovina er nået i opfyldelsen af medlemskabskriterierne og de kriterier, der er opstillet for de enkelte lande.

Det nye momentum i EU's udvidelsesproces har ført til indledende drøftelser om, hvordan EU skal forberede sig på at kunne byde Ukraine og andre ansøgerlande velkommen – herunder hvad det vil betyde for EU's budget og sektorpolitikker, og om der er brug for **tilpasninger af EU's beslutningsprocedurer**. Sikring af retsstatsprincippets efterlevelse i et udvidet EU står også centralt. Europa-Parlamentet vedtog i november, med 291 stemmer for og 274 imod,

et forslag til traktatændringer, bl.a. med det formål at styrke Europa-Parlamentet's egne kompetencer og øge EU's kompetence på flere områder, herunder klima, sundhed og forsvar, samt indføre øget brug af kvalificeret flertal i Rådet.

4. Den grønne omstilling

2023 var året, hvor forhandlingerne om lovforslagene i ”Fit-for-55”-pakken blev afsluttet. Forslagene implementerer EU's mål om mindst 55 pct. reduktion af drivhusgasudledninger i 2030, hvilket er en vigtig milepæl mod målsætningen om klimaneutralitet i senest 2050. Særligt trilog-forhandlingerne om **direktivet for vedvarende energi** blev svære, men det lykkedes at opnå enighed om et mål, hvor 42,5 pct. af EU's energiforbrug skal komme fra vedvarende energi i 2030 med et yderligere vejledende tillæg på 2,5 pct., der vil gøre det muligt at nå et mål på 45 pct. i 2030. Med vedtagelse af lovforslagene i ”Fit for 55”-pakken kunne EU i 2023 i forbindelse med fastlæggelse af handlingsstrategi og mandat til COP28 også opdatere sit nationale bidrag (”NDC”) til **Parisaftalen**. Fuld implementering af ”Fit for 55”-pakken kan gøre EU i stand til at overopfylde sit 2030-mål, idet Kommissionen vurderer, at den samlede pakke kan medføre en reduktion af drivhusgasser på 57 pct. i 2030. Gennem aktivt klimadiplomati fik EU skubbet på for et ambitiøst resultat ved COP28 bl.a. med en formulering i sluter-klæringsteksten om omstilling væk fra fossile brændsler i energisystemer og globale 2030-energimål om tredobling af vedvarende energikapacitet og fordobling af energieffektiviteten.

Energi, der er en central prioritet for Danmark, har også fyldt meget på EU-dagsordenen i 2023. Fokus har bl.a. været på implementering og i visse tilfælde forlængelse af de krisetiltag, der blev vedtaget i 2022 for at håndtere energikrisen, herunder at sikre stabil energiforsyning. Dertil har fokus været på forhandling af lovforslag med sigte på omstilling af energisektoren og en **strukturel udvikling af elmarkedet mod mere vedvarende energi**. Særligt i andet halvår af 2023 har der pågået trilog-forhandlinger, og det er lykkedes det at opnå foreløbige aftaler på gas- og brintmarkedspakken med Europa-Parlamentet revision af bygningsdirektivet, metanforordningen, samt reform af EU's elektricitetsmarked.

Dagsordenen for den grønne omstilling har endvidere været præget af tunge lovgivningssager på miljø, fødevarer og transport. Her var betydelige danske interesser på spil. Et gennemgående tema i forhandlingerne var, at nye skrappe krav til f.eks. natur, miljø og bæredygtighed også ses i kontekst af ønsket om at styrke EU's konkurrenceevne og sikre de europæiske virksomheder favorable rammevilkår. Særligt **naturgenopretningsforordningen** som led i EU's biodiversitetsstrategi mhp. 90 pct. genopretning af alle naturtyper i EU i 2050 var genstand for svære forhandlinger i både Rådet og Europa-Parlamentet. Det lykkedes dog i november at indgå en aftale, der balancerede mellem flere hensyn. Forslaget om forordning om **bæredygtig anvendelse af plantebeskyttelsesmidler** har været genstand for mange sværdslag i både Rådet og Europa-Parlamentet, hvis videre vej

aktuelt er usikker. Kommissionen fremlagde et forslag om nye **genomteknikker**, der etablerer en ramme for regulering af planter skabt med nye genomteknikker samt fødevarerprodukter skabt på basis heraf. Det skal bidrage til mere innovation og bæredygtighed i landbruget samt styrke sektorens konkurrenceevne.

På transportområdet er der skabt fremdrift på **trafiksikkerhedspakken** og den **grønne transportpakke** med generelle indstillinger (dvs. vedtagelse af Rådets position i de videre forhandlinger) i Rådet på centrale forslag. Det gælder bl.a. en revision af direktivet om størst tilladte vægte og dimensioner i national og international trafik mhp. at optimere godstransporten på det indre marked og reducere CO₂-udledning. Herudover nåede Rådet til enighed om en generel indstilling om forslaget om **CO₂-reduktionskrav for nye tunge køretøjer**. Forslaget har tæt sammenhæng til EURO7-forslaget om at minimere luftforurening fra køretøjer og ventes at medføre positive klimamæssige konsekvenser, idet transport pt. står for en stor del af CO₂-udledningen. Dertil har der været forhandlinger om trafik-sikkerhedspakken, herunder revision af kørekortsdirektivet, samt igangsat forhandlinger om den grønne transportpakke med særligt fokus på revisionen af direktivet for vægt- og dimensioner af tung transport. Endelig har Kommissionen fastlagt standarder for virksomheders bæredygtighedsrapportering. Disse omfatter miljø, klima, sociale og ledelsesmæssige forhold. Kommissionen har dog i kontekst af ambitionen om at nedbringe **europæiske virksomheders rapporteringsbyrder** med 25 pct. foreslået at udskyde visse rapporteringskrav.

5. EU's økonomiske politik og budget

Forhandlingerne om en revision af EU's finanspolitiske regler, som primært fastlægges i Stabilitets- og Vækstpagten, har været et væsentligt tema i 2023. Rådet blev i december, efter flere måneders svære forhandlinger og en meget aktiv dansk forhandlingsindsats, enige om en politisk aftale, der indebærer ambitiøse, men også mere realistiske regler på bl.a. gældsreduktion. En endelig aftale skal i begyndelsen af 2024 forhandles på plads med Europa-Parlamentet, inden de nye regler kan træde i kraft.

På det finansielle område har særligt trilogforhandlingerne om en hvidvask-pakke, herunder placeringen af en anti-hvidvaskmyndighed, fyldt. Ansøgningsfristen for kandidaturer til placeringen af myndigheden er udløbet, og valg af hovedsæde forventes i 2024. Ligeledes opnåede man på det finansielle område enighed om revision af EU's kapitalkravsforordning og –direktiv. Aftalen gennemfører som et centralt element Basel-komiteens anbefalinger til færdiggørelse af Basel III i EU-lovgivningen og har stor betydning for danske penge- og realkreditinstitutters rammevilkår, herunder kapitalkrav. Danmark tilsluttede sig den endelige aftale, idet centrale og øvrige danske prioriteter samlet set vurderes at være tilstrækkeligt imødekommet.

I december 2023 støttede 26 af EU's stats- og regeringschefer en aftaletekst til en midtvejsrevision af EU's fleråri-

ge finansielle ramme (MFF) 2021-2027. Det Europæiske Råd ventes den 1. februar 2024 at vende tilbage til sagen mhp. opnå den nødvendige enstemmighed. Et centralt element i forhandlingerne er oprettelsen af en Ukraine-facilitet, hvorigennem 50 mia. euro i finansiell støtte tilvejebringes i form af en blanding af lån og gavebistand til Ukraine i perioden 2024-2027.

6. Åben strategisk autonomi, konkurrenceevne og økonomisk sikkerhed

Den nye geopolitiske virkelighed fylder fortsat i spørgsmålet om EU's konkurrenceevne og økonomiske sikkerhed. Geopolitikens genkomst, Ruslands krig i Ukraine, et stigende globalt strategisk og teknologisk kapløb såvel som USA's klimapakke "Inflation Reduction Act" (IRA) og Kinas industripolitik lægger pres på EU's konkurrenceevne, forsyningsikkerhed og industrielle position på strategiske teknologier.

Foråret bød særligt på håndteringen af udfordringerne ved IRA. Trods den positive amerikanske opprioritering af den grønne omstilling har det vakt bekymring, at flere elementer i klimapakken anses for at være konkurrenceforvridende og i strid med WTO-reglerne. Forhandlinger på højt niveau mellem Kommissionen og USA har søgt at afbøde nogle af de negative konsekvenser.

I foråret præsenterede Kommissionen desuden **industriplanen for den grønne pagt**, der har til formål at understøtte egenproduktion i Europa, nedbringe kritiske afhængigheder og diversificere forsyningskæder, bl.a. gennem udbygning af EU's handelsaftaler og økonomiske, forsyningsmæssige og teknologiske partnerskaber. Planen blev hastigt fulgt op af en række forslag til retsakter, herunder **pakken om kritiske råstoffer (CRMA)** og **lovgivningspakken om en nettonulindustri (NZIA)**. Forhandlinger om CRMA blev afsluttet i december 2023, og trilogforhandlinger om NZIA forventes afsluttet under belgisk formandskab. Der er desuden skabt muligheder for medlemslandene til via statsstøtte at understøtte investeringer i sektorer, der er strategiske for omstillingen til en nul-emissions-økonomi. Dette via **midlertidige krise- og omstillingsrammebestemmelser**, der gælder frem mod udgangen af 2025. Samtidig kan sådanne investeringer fremmes via eksisterende muligheder for støtte til **vigtige projekter af fælleseuropæisk interesse (IPCEI)**. Hertil har Kommissionen foreslået at styrke investeringer til strategiske teknologier med en **platform for strategiske teknologier for Europa (STEP)**, som skal understøttes af eksisterende og nye EU-midler til grønne, digitale og bioteknologier.

På det digitale område har særligt **forordningen for kunstig intelligens (Artificial Intelligence Act)** været en prioritet, ikke mindst i lyset af den hastige globale udvikling på området. Det lykkedes den 8. december at nå en aftale med Europa-Parlamentet, men forordningen er endnu ikke endeligt vedtaget. Forordningen er det første regelsæt i verden, der regulerer brugen af kunstig intelligens. Formålet med forordningen er at sikre fælles regler for udvikling og anvendelse af kunstig intelligens i EU, som balancerer en

tilstrækkelig håndtering af risici med behovet for at facilitere innovation og konkurrenceevne.

Aktuelt er der i EU og medlemslandene desuden stort **fokus på at minimere byrder** som en forudsætning for at bevare europæiske virksomheders konkurrenceevne. Emnet var et hovedtema i von der Leyens "State of the European Union"-tale i september 2023. Det skal særligt ses i sammenhæng med de senere års høje lovgivningstempo med nye krav til virksomhederne, særligt ift. bæredygtighed.

Yderligere fremsatte Kommissionen i juni et oplæg til en **strategi for økonomisk sikkerhed**. Sigtet er at minimere de risici, der er forbundet med at opretholde en åben økonomi i en verden præget af stigende stormagtsrivalisering og sikkerhedstrusler. Ud over tiltag til at forbedre Europas egne styrkepositioner kan den konkrete opfølgning omhandle et antal kritiske teknologier, der skal underlægges særlige hensyn og begrænsninger, herunder i form af rammer for udgående investeringsscreening og revision af eksportkontrolreglerne. Dertil kommer bestræbelser på udbygning af handelsaftaler og andre økonomiske partnerskaber for at skabe grobund for diversifikation af EU's forsyningskæder.

7. EU's sociale dagsorden og sundhed

På social- og sundhedsdagsordenen var der mindre aktivitet i 2023 end foregående år.

Det lykkedes ikke i 11. time at afslutte forhandlingerne med Europa-Parlamentet om **direktivet om platformsarbejdere**. Med udgangspunkt i, at partnerne står nærmere en endelig kompromistekst fortsætter arbejdet under belgisk formandskab. Forslaget har til hensigt at klargøre, hvornår en platformarbejder anses som arbejdstager eller selvstændig, særligt den såkaldte formodningsregel om, hvornår platformene skal redegøre for dette skaber udfordring. Slutteligt opnåedes der generel indstilling på **direktiv om nye EU-grænseværdier for erhvervmæssig udsættelse for bly og diisocyanater**, som har til formål at beskytte EU-borgere mod de kræftfremkaldende stoffer. I andet halvår opnåedes generel indstilling på sagen om et **europæisk handicapkort** og handicapkørekort. Formålet er for sidstnævnte at ensrette, hvordan europæiske handicapkørekort ser ud. For førstnævnte omhandler det at sikre lige adgang for handicappede til særligt kulturtilbud. For sagen om koordinering af de **sociale sikringsordninger (883)** forsøgte først det svenske og efterfølgende det spanske formandskab uden held at nå frem til et kompromis, som kunne opnå flertal iblandt medlemslandene.

Kommissionen fremlagde i foråret forslag til **revision af EU's lægemiddellovgivning**, hvis formål er at sikre adgang til lægemidler, lægemiddelforsyning, styrke innovation og forbedre kriseberedskab i EU. Forhandlingerne er på et indledende stadie men har været genstand for stor opmærksomhed, pga. dets betydning for adgangen til medicin, samt branchens konkurrenceevne og muligheder for innovation. I december lykkedes det at opnå enighed i Rådet om forslaget om et europæisk sundhedsdataområde (EHDS), der har til hensigt at give borgere og sundhedspersonale i EU bedre adgang til sundhedsdata samt øge brugen af data til forskning

og innovation. I efteråret opnåedes enighed i Rådet om **for-slaget om substanser af menneskelig oprindelse** som blod, væv og celler ("SoHo'er"). Formålet er at opnå høj kvalitet og sikkerhed for alle substanser af menneskelig oprindelse, der skal anvendes i mennesker. Dermed ventes en forbedring af beskyttelsen af donorer, modtagere og afkom. Dertil fik dagsordenen om mental sundhed opmærksomhed, hvor Kommissionen præsenterede en meddelelse men ikke konkrete lovgivningsmæssige initiativer.

8. EU's handelspolitik

I løbet af 2023 fortsattes EU's arbejde med den strategiske handelspolitik. Der var fokus på at accelerere forhandlingerne med en række lande om handelsaftaler og økonomiske, forsyningsmæssige og teknologiske partnerskaber for at understøtte EU's økonomiske og sikkerhedsmæssige modstandskraft og styrke unionens geopolitiske indflydelse. Medio juli undertegnede EU og **New Zealand** en bilateral handelsaftale, som EU godkendte ultimo 2023. Aftalen ventes at træde i kraft i 2024, når New Zealand har afsluttet ratifikationsprocessen. Derudover blev der underskrevet en aftale med **Chile** samt en økonomisk partnerskabsaftale med **Kenya**. Aftalerne ventes formelt godkendt i løbet af 2024 og medfører en styrkelse af EU's relationer til globale partnere, herunder i Afrika, Asien og Latinamerika, ligesom den bidrager til diversifikation af forsyningskæder fx gennem bedre adgang til lithium og kobber i Chile. Forhandlingerne med **Mercosurlandene** om en aftale nåede ligeledes langt. Ambitionen er at lukke forhandlingerne primo 2024. Hvis det lykkes, vil der være tale om et gennembrud med afgørende betydning for EU's åbne strategiske autonomi. Til gengæld nåede man ikke som ventet i mål med en handelseftale med Australien pga. australsk utilfredshed med EU's tilbud; EU har signaleret vilje til at genoptage forhandlingerne, når Australien måtte ønske det. Derudover blev der i 2023 arbejdet videre med **Indien, Indonesien, Thailand og Mexico**. EU etablerede desuden en række **råstofpartnerskaber med tredjelande**, hvor der bl.a. blev indgået aftaler med Chile, Argentina, Den Demokratiske Republik Congo, Zambia og Grønland. EU arbejdede endvidere på at etablere en international klub for kritiske råstoffer med sigte på at udbygge det internationale samarbejde generelt mellem lande med kritiske råstoffer og dem, der anvender dem. Denne ventes lanceret primo 2024.

Der har været et tæt parløb gennem 2023 med **USA** for at styrke det handelspolitiske og teknologiske samarbejde. Der blev arbejdet på at sikre en permanent løsning på suspension af den amerikanske straffold på stål og aluminium, der udløber ved udgangen af 2023, samt en aftale om styrkelse af internationale forsyningskæder for kritiske mineraler til at afbøde nogle af de negative virkninger af Inflation Reduction Act (IRA). Endvidere blev der afholdt det fjerde politiske møde i **Det Transatlantiske Handels- og Teknologiråd** i maj i Luleå, mens det femte møde ventes afholdt primo 2024 i Washington. Der har været fremdrift i forhold til at sikre et tættere økonomisk og handelspolitisk samarbejde

generelt, især inden for forsyningskæder til den grønne omstilling og teknologisamarbejde.

På det multilaterale område har forberedelserne af den kommende ministerkonference i **WTO** i februar 2024 i Abu Dhabi stået i fokus, hvor EU har spillet en konstruktiv rolle i forhandlingerne. Forhandlingsklimaet er dog yderst vanskeligt som følge af den geopolitiske situation.

9. Sikkerhed og forsvar

I forbindelse med årsdagen for EU's Strategiske Kompas i marts kom der fornyet fokus på EU's sikkerheds- og forsvarspolitiske samarbejde - ikke mindst i lyset af Ruslands fortsatte invasion af Ukraine. Årsdagen var en anledning til at videreudvikle EU's konkrete forsvarsinitiativer og -tiltag, som Danmark nu deltager fuldt ud i. Efter afskaffelsen af forsvarsforbeholdet i 2022 har Danmark fortsat arbejdet på at styrke det danske engagement i EU's forsvars- og sikkerhedspolitiske samarbejde. Den 23. marts 2023 blev Danmark **medlem af det europæiske forsvarsagentur (EDA)**, hvor man fra dansk side bl.a. har bidraget til et fællesindkøb af ammunition til Ukraine samt til revisionen af EU's kapabilitetsudviklingsplan. Den 23. maj 2023 blev **Danmark optaget i det Permanent Strukturerede Samarbejde (PE-SCO)**. Danmark deltager i to PESCO-projekter om hhv. cyber-reaktionshold og militær mobilitet.

I 2023 har der været et øget fokus på **styrkelsen af den europæiske forsvarsindustri** i erkendelse af, at udbuddet af forsvarsmateriel langt fra står mål med efterspørgslen, herunder for at opretholde den militære støtte til Ukraine og set i lyset af de generelt stigende forsvarsbudgetter på tværs af Europa. EU's medlemslande har vedtaget **forordningerne om støtte til produktion af ammunition (ASAP) og instrument til styrkelse af den europæiske forsvarsindustri gennem fælles indkøb (EDIRPA)**, ligesom der er igangsat en konsultationsproces frem mod Europa-Kommissionens varslede europæiske forsvarsindustrielle strategi – den første af sin slags - der ventes fremsat i februar 2024.

EU har i 2023 haft seks **militære missioner** i hhv. Mali, Den Centralafrikanske Republik, Niger, Somalia og Mozambique samt EU's militære træningsmission EUMAM Ukraine, som træner ukrainske soldater. Desuden har EU **tre militære operationer** i Middelhavet, Bosnien-Hercegovina og ud for Afrikas Horn. Danmark bidrog i 2023 til både EUMAM Ukraine med forskellige træningsindsatser og den militære EU-operation Althea i Bosnien-Hercegovina i form af et helikopterlægebidrag i andet halvår af 2023.

Derudover har EU i 2023 haft 13 **civile missioner**, hvoraf to nye missioner blev etableret i Moldova og Armenien. I slutningen af året lanceredes EU's nye civil-militære sikkerheds- og forsvarsinitiativ i Guineabugten, der skal bidrage til at inddæmme terrortruslen fra Sahel. Desuden har EU gennem **Den Europæiske Fredsfacilitet (EPF)** i løbet af året støttet en række tredjelande såsom Jordan, Bosnien-Hercegovina, Georgien og Ghana med ikke-dødbringende militært udstyr med henblik på at styrke landenes forsvarskapaciteter.

EU vedtog i juni 2023 en revision af den **cyberdiploma-tiske værktøjskasse** i lyset af en generelt forværret sikkerhedspolitisk situation, herunder Ruslands krig mod Ukraine og en løbende forøgelse af cybertruslens kompleksitet. Formålet med revisionen er at styrke EU's modstandsdygtighed og mulighederne for modsvar på cyberangreb. EU har desuden sanktioneret de ansvarlige for en russisk desinformationskampagne mod europæiske lande samt styrke den globale indsats mod desinformation bl.a. i FN og i Afrika syd for Sahara.

Styrket **resiliens og fælles cyberforsvar** mod ondindet cyberaktivitet fra statslige og ikke-statslige aktører er fortsat et hovedfokus i EU. I foråret 2023 blev **forordningen om cybersolidaritet** fremsat. Forordningen skal styrke solidariteten på tværs af EU for bedre at kunne opdage og reagere på cybersikkerhedstrusler og –hændelser. I maj 2023 blev der vedtaget **rådskonklusioner om EU's politik for cyberforsvar**, som udstikker den strategiske retning for arbejdet med cyberforsvaret i EU de kommende 5-10 år. Derudover er der i december 2023 opnået foreløbig enighed mellem Rådet og Europa-Parlamentet om **forordning om cyberrobusthed**, som skal styrke robustheden og modstandsdygtigheden i produkter med digitale elementer og gøre udviklere og fabrikanter af produkterne ansvarlige for deres cybersikkerhed.

I marts 2023 blev **EU's rumstrategi for sikkerhed og forsvar præsenteret**. Rådet vedtog rådskonklusioner i november 2023, der bød strategien velkommen med sigte på at føre den ud i livet. Strategien er den første af sin slags og indebærer bl.a. som noget nyt, at rummet identificeres som et strategisk domæne. Den rustet dermed EU til at stå stærkere i den stigende konkurrence om rummet.

I løbet af året havde EU herudover fortsat fokus på **forebyggelse og bekæmpelse af terrorisme samt voldelig ekstremisme** og forhandlede bl.a. på medlemslandenes vegne om opdateringen af FN's Global Counter-Terrorism Strategy. EU var også medformand for Global Counterterrorism Forum (GCTF). Dertil offentliggjorde EU også en ny **EU maritim sikkerhedsstrategi** med tilhørende handlingsplan. Strategien sætter rammerne for den fælles indsats til beskyttelse af EU's maritime interesser og omfatter traditionelle maritime sikkerhedstrusler som pirateri og smugling samt nyere trusler mod bl.a. kritisk infrastruktur og ødelæggelse af havmiljøet. Endelig blev 2023 året, hvor den tredje **EU-NATO fælleserklæring** blev offentliggjort. Den sætter rammerne for udviklingen af et tættere EU-NATO samarbejde.

10. EU's eksterne relationer

EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik var også i 2023 præget af **Ruslands invasion af Ukraine**, der fortsat udgør den største trussel mod europæisk stabilitet og transatlantisk sikkerhed. Det multilaterale system kom under yderligere pres, og med konflikten i **Gaza** blev den geopolitiske fragmentering yderligere forstærket. EU's rolle som **global aktør** blev således udfordret i en verden, som i 2023 blev mere fragmenteret og usikker.

I lyset af øgede geopolitiske spændinger og den globale mistillidskrise har der i 2023 fra EU's side fortsat været fokus på vigtigheden af en mere aktiv og strategisk tilgang til **global alliancedannelse** med fokus på at styrke **ligeværdige globale partnerskaber**, ikke mindst med lande i Afrika, Asien og Latinamerika

Udviklingen i **Israel og Palæstina** har resulteret i øget regional ustabilitet og udfordret regionens syn på EU som troværdig partner i forsvaret af den internationale retsorden. EU er indstillet på at spille en aktiv rolle i at bidrage til genstarte en fredsproces frem mod en to-statsløsning. EU's særlige repræsentant for den mellemøstlige fredsproces har taget initiativer i den retning, bl.a. i samarbejde med arabiske lande.

EU har i 2023 styrket partnerskabet med **Golflandene** herunder med afholdelsen af EU-GCC-udenrigsministermødet i oktober 2023. Ift. konflikten i **Syrien** understregede EU sit fortsatte engagement bl.a. gennem afholdelse af den syvende Bruxelles-konference i juni 2023. EU har også fortsat fokus på situationen i **Iran** – med vedtagelse af flere sanktioner mod de ansvarlige for grove menneskerettighedskrænkelser samt sanktioner relateret til Irans droneleverancer til Rusland. Endelig har EU styrket partnerskaberne i det **Sydlige Naboskab**, herunder blandt andet om grøn omstilling, handel og irregulær migration.

EU's partnerskab med Afrika udfordres også fortsat af de geopolitiske forskydninger, Ruslands krig i Ukraine, situationen i Israel og Palæstina, efterveerne af COVID-19 samt øget tilstedeværelse af andre aktører på det afrikanske kontinent. For at styrke relationerne og imødekomme stigende afrikansk efterspørgsel efter handel og investeringer arbejder EU på at levere på Global Gateway Afrika Investeringsspakken på 150 mia. euro. EU bidrager også med støtte til fred, sikkerhed og god regeringsførelse samt at afbøde den forværede fødevareforsynings- og energikrise.

Sahel står fortsat højt på EU's dagsorden, men betingelserne for EU's engagement blev i 2023 sværere. Efter kupene i Mali og Burkina Faso i 2022 var der i 2023 også kup i Niger. De tre lande har styrket relationerne til bl.a. Rusland og isoleret sig fra det internationale og regionale samarbejde, herunder ECOWAS. Niger valgte i december at opsigte både EU's militære og civile CSDP-mission (hhv. EUMPM og EUCAP Sahel Niger). EU har indstillet dele af støtten til centralregeringerne i de tre lande, men fortsat støtten til befolkningerne. EU har desuden fokus på at undgå, at ustabiliteten spredes yderligere til de vestafrikanske kyststater.

USA er fortsat EU's vigtigste handels-, udenrigs- og sikkerhedspolitiske partner, senest manifesteret ved EU-USA-topmødet i oktober 2023. Den tætte koordination mellem EU og USA om **sanktionerne mod Rusland** er fortsat i 2023.

EU ønsker et fortsat økonomisk og politisk engagement med **Kina**, men har et klart fokus på nødvendig risikoreduktion, herunder på det økonomiske område. Mens EU og Kina er vigtige handels- og klimasamarbejdspartnere, forventes relationen også fremadrettet at blive præget af

ulige handelsvilkår, Kinas stillingtagen til krigen i Ukraine, Taiwan, regionale territorialstridigheder og menneskerettighedssituationen i Kina.

EU arbejder videre med at implementere **Global Gateway**, som skal fremme EU's rolle som en handlekraftig og effektiv global aktør ved at levere kvalitetsinvesteringer, der efterspørges i udviklingspartnerlande. I **Asien** er der fortsat fokus på at styrke relationerne til lande i regionen gennem implementering af Indo-Stillehavsstrategien. Stats- og regeringsledere fra EU, **Latinamerika og Caribien** mødtes i juli til et topmøde, hvor lederne forpligtede sig til at forny deres langvarige partnerskab, som bygger på fælles værdier, interesser og tætte økonomiske forbindelser.

EU var hurtig til at bistå **Tyrkiet** efter det voldsomme jordskælv d. 6. februar 2023. Spændingerne i det Østlige Middelhav er på et lavere leje, skønt forholdet fortsat står over for velkendte udfordringer relateret til menneskerettigheder, demokrati og retsstatsforholdene i Tyrkiet samt landets egenrådige udenrigspolitik.

EU har et omfattende engagement på **Vestbalkan** og en naturlig interesse i at sikre en positiv regional udvikling. Kommissionen fremsatte d. 8. november et forslag om oprettelsen af en konditionalitetsbaseret reform- og vækstfacilitet for Vestbalkan, som med en finansiering på i alt 6 mia. euro, herunder 4 mia. i lån, skal give incitament til øget reformfremdrift og knytte landene tættere på EU forud for medlemskab. Stabiliteten på Vestbalkan påvirkes fortsat af interne spændinger og historiske udeståender i og imellem landene. Særlig udgør den politiske splittelse i Bosnien-Hercegovina og det anspændte forhold mellem Kosovo og Serbien væsentlige kilder til regional ustabilitet.

11. Retlige og indre anliggender og eksterne dimension af migration

Migration fyldte fortsat på EU's dagsorden og i 2023 sås stigende irregulær migration, hvor antallet af asylansøgninger i visse medlemslande var på niveau med 2015 og 2016. Kommissionsformanden har i den forbindelse udtrykt behov for at tænke "ud af boksen", ligesom der generelt har været større åbenhed for at finde nye veje til at adressere irregulær migration mod Europa. I løbet af sommeren og efteråret opnåede man i Rådet generel indstilling for de sidste tre udestående retsakter under **Migrations- og asylopagten**, således at trilogforhandlinger med Europa-Parlamentet om alle forslag under Pagten kunne indledes med ambition om at nå i mål inden valget til Europa-Parlamentet i 2024. Det lykkedes, at nå en foreløbig politisk aftale med Europa-Parlamentet den 20. december 2023 – aftalen vil skulle godkendes i Rådet og i Europa-Parlamentet. I 2023 var der fortsat løbende fokus på fuld implementering af det styrkede mandat for Det Europæiske Agentur for Grænse- og Kystbevogtning (Frontex). Der pågik ligeledes trilogforhandlinger om **Schengengrænsekodeks**. Den 30. december 2023 traf Rådet afgørelse om fuld anvendelse af Schengenreglerne i Bulgarien og Rumænien. En ophævelse af kontrollen ved de indre *landegrænser* vil dog forudsætte en særskilt afgørelse.

Der var sideløbende styrket fokus på den **eksterne dimension af migration** og **samarbejdet med tredjelande**. Ud over den fortsatte implementering af skræddersyede migrationshandleplaner blev det demonstreret ved indgåelsen af et aftalememorandum om et strategisk og omfattende partnerskab mellem EU og Tunesien og dialog om statusaftaler mellem Frontex og tredjelande. Endvidere har der været fokus på at styrke tilbagesendelser af borgere uden lovligt ophold i EU samt arbejdskraftmigration, hvor Kommissionen i efteråret lancerede en talentmobilitetspakke med henblik på at tiltrække talent til EU. Kommissionen afholdt en antimuglingskonference i november. Endelig foreslog Kommissionen yderligere harmonisering af reglerne i EU-landene vedr. kriminalisering af hjælp til ulovlig indrejse, transit og ophold for ikke-EU-borgere og øgede straffe for smuglere samt styrkelse af den rolle, som Europol spiller i bekæmpelsen af migrantsmugling.

Situationen i både Ukraine og Mellemøsten medførte i 2023 fortsat bevågenhed på konsekvenserne heraf for **EU's indre sikkerhed**. Der var også fokus på retlige konsekvenser i EU særligt i forbindelse med sanktionshåndhævelse, hvor der i december 2023 blev indgået en foreløbig politisk aftale om det retsforbeholdsbælgte direktivforslag om sanktioner for overtrædelse af EU-sanktioner. Hvad angår retshåndhævelsessamarbejdet lykkedes det ikke i 2023 at nå til enighed i Rådet om forordningsforslag om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn online. Derimod lykkedes det bl.a. at vedtage forordning om elektronisk udveksling af data med henblik på politisamarbejde (Prüm II), hvor Danmark som følge af retsforbeholdet står til at måtte forlade det eksisterende samarbejde, og hvor der derfor fra dansk side fortsat vil være fokus på at sikre deltagelse på anden vis frem mod implementeringen i 2027. På forbrugerbeskyttelsesområdet nåede Rådet til enighed om direktiv om fremme af retten til reparation og nyt produktansvarsdirektiv, og forhandlinger med Europa-Parlamentet indledtes om begge retsakter.

12. EU's udviklings- og humanitære politik

Udmøntning af **EU's udviklingsinstrument (NDICI)**, som råder over 80 mia. euro (2021-2027), fortsatte i 2023. Samtidig sætter ikke-likesindede aktørers tilstedeværelse i det globale syd i stigende grad sit præg på EU og medlemslandenes bistandsindsatser. EU fokuserede på at øge sin geopolitiske indflydelse via Global Gateway initiativet og Team Europe tilgangen med bidrag fra bl.a. NDI-CI, EU-medlemslande samt EU's banker og investeringsinstitutter. EU godkendte en liste med de højest prioriterede Global Gateway flagskibsprojekter i 2023, herunder dansk forslag om en global grøn korridor for skibsfarten. Flagskibene fokuserer især på at levere bæredygtige investeringer inden for infrastruktur, der er efterspurgt af partnerlandene i EU's Østlige og Sydlige Nabopartnerskab, Afrika, Asien/Stillehavet, Latinamerika/Caribien og oversøiske lande og territorier, herunder Grønland. I 2023 indgik Kommissionen og Danmark en partnerskabsaftale, hvor Kommissionen bidrog med 11 mio. euro til det dansk-ledede program "Det

Digitale Demokrati-Initiativ”, som har til formål at beskytte civilsamfundsaktører i det globale syd mod misbrug af digitale teknologier.

Også på det **humanitære område** er EU en af de toneangivende aktører og bidragsydere på globalt plan. EU varetager i stigende grad humanitært diplomati i forbindelse med særligt komplekse humanitære kriser og advokerer bl.a. for overholdelse af humanitære principper og international humanitær lov. I 2023 gav EU over 2,4 mia. euro i humanitær støtte til kriser i bl.a. Sahelregionen, på Afrikas Horn, Afghanistan, Syrien, Palæstina og Ukraine. Parallelt med det stigende pres på humanitære budgetter har EU i 2023 fortsat sin prioritering af akutte og langvarende kriser. Der er udarbejdet flere humanitære hjælpepakker til at adressere det seneste års fødevarekriser, fordrivelseskriser og naturkatastrofer. I marts 2023 afholdt Kommissionen med det svenske EU-formandskab det andet **European Humanitarian Forum**. Forummet gav de europæiske medlemslande og humanitære aktører såsom FN, Røde Kors-bevægelsen og civilsamfundsorganisationer mulighed for at drøfte problematikker og løsninger på verdens humanitære udfordringer. Dette års forum havde især fokus på den stigende afstand mellem de humanitære behov og de tilgængelige humanitære midler i verden. I tillæg var EU medvært for en række donorkonferencer og senior officials meetings til støtte for og med fokus på alvorlige humanitære kriser i bl.a. Ukraine, Afghanistan og Syrien.

13. EU's grundlæggende værdier, herunder retsstatsprincippet

For enkelte medlemslande fortsætter udviklingen på retsstats- og værdiområdet med at være bekymrende. Der er fortsat eksempler på, at nationale domstoles uafhængighed er undermineret. Der ses fortsat begrænsning af frie og pluralistiske medier samt stigmatisering og diskrimination af mindretal. Ikke mindst for LGBT+-personer er forholdene og udviklingen nogle steder kritisabel. Også civilsamfundets råderum er i visse medlemslande væsentligt indskrænket. Den nye regering i Polen kan få en positiv effekt på udviklingen på området.

Året har særligt været præget af **tilbageholdelsen af EU-midler** til Polen og Ungarn. Koblingen mellem EU-midler og de grundlæggende værdier, herunder retsstatsprincippet, er over de seneste år blevet styrket. Det har vist nogle be-

grænsede positive tegn, som betød, at Kommissionen frigav en del af de tilbageholdte samhørighedsmidler til Ungarn i december 2023. Der er dog lang vej igen, før udviklingen kan vurderes at være vendt, hvilket Rådets foranstaltninger mod Ungarn under retsstatsmekanismen, der tilbageholder midler svarende til ca. 6,3 mia. euro, illustrerer. Også i den polske og ungarske **genopretningsplan** er der indsat krav om gennemførelse af en række milepæle relateret til retsvæsenets uafhængighed, som hverken Polen eller Ungarn har nået i det forgangne år.

Rådets **artikel 7-procedurer** mod Polen og Ungarn om overtrædelse af EU's grundlæggende værdier er fortsat vaserende. Danmark har været blandt de mest aktive i et forsøg på at finde løsninger og i bestræbelserne på at fastholde emnet højt på Rådets dagsorden. Der blev gennemført hørings-sessioner i Rådet af Polen og Ungarn den 30. maj 2023. Den 15. november 2023 afholdt Rådet statusdrøftelser om situationen i begge lande.

Også ved **EU-Domstolen** er indsatsen for at værne om EU's grundlæggende værdier fortsat i det forgangne år. Ud over sager om retsstatsprincippet i form af sikring af upartiske og upolitiske domstole oprettet ved lov - som igennem en årrække har været en dansk prioritet - er regeringen i 2023 gået ind i to traktatbrudssager anlagt af Kommissionen mod Ungarn sammen med en gruppe af ligesindede medlemslande. Sagerne angår spørgsmål af afgørende betydning for EU's grundlæggende værdier i form af hhv. beskyttelse af LGBT+-personers rettigheder og beskyttelse af en fri og uafhængig presse.

Sideløbende fortsætter den årlige **retsstatsdialog** med afsæt i Kommissionens fjerde årlige retsstatsrapport fra den 5. juli 2023. Retsstatsrapporten beskriver retsstatssituationen i alle EU-lande, og som noget nyt vil rapporten fra år 2024 blive udbredt til også at omfatte EU-kandidatlandene. Rapporten indeholdt i 2023 for første gang Kommissionens vurdering af opfølgningen på de konkrete, landespecifikke anbefalinger til indsatsområder for at forbedre retsstatstilstanden i de enkelte medlemslande, der blev introduceret i 2022. Overordnet konkluderede rapporten, at der pågår en stor indsats i medlemslandene for at følge op på rapportens anbefalinger. Samtidig er der dog fortsat betydelige problemer i visse medlemslande.

Væsentligste domme afsagt af EU-Domstolen i 2023 i sager med dansk deltagelse

Regeringen deltager fortsat i retssagerne ved Domstolen for at søge dansk indflydelse på forståelsen og udviklingen af EU-retten. Dette har i perioden 1. januar 2023 – 31. december 2023 udmøntet sig i 29 danske regeringsindlæg for Domstolen, herunder 18 skriftlige og 11 mundtlige. I dette bilag fremhæves en række betydningsfulde domme fra Domstolen i sager, hvor regeringen deltog:

Unionsborgerskab og familiesammenføring – sag C-459/20, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Domstolen afsagde den 22. juni 2023 dom i en principiel nederlandsk sag om rækkevidden af unionsborgerskabet efter TEUF artikel 20. Sagen angik konkret en tredjelandsforælders mulighed for at aflede en ret til ophold i den medlemsstat, hvor dets mindreårige unionsborgerbarn er statsborger. Sagen adskilte sig fra tidligere sager ved Domstolen, idet unionsborgerskabet i den konkrete sag var bosat i et tredjeland, aldrig havde befundet sig på Unionens område og ikke længere havde kontakt med den anden forælder, som var unionsborger. Danmark afgav indlæg i sagen.

Domstolen fastslår i dommen, at i tilfælde, hvor der foreligger et afhængighedsforhold mellem et unionsborgerbarn, som opholder sig i et tredjeland, og dets tredjelandsforælder, kan et afslag på sidstnævntes ophold i barnets oprindelsesmedlemsstat, forhindre barnet i at opholde sig eller færdes på Unionens område som helhed. Dette skyldes, at barnet da vil være nødsaget til at forblive i tredjelandet hos denne forælder. Denne konsekvens svarer således ifølge EU-Domstolen til konsekvenserne af at være nødsaget til at forlade Unionens område som helhed. Domstolen opstillede dog den betingelse, at unionsborgerbarnet skal indrejse på den pågældende medlemsstats område sammen med tredjelandsforælderen eller slutte sig til denne, og barnet skal efterfølgende forblive på dette område.

Unionsborgerskab og fortabelse af dansk indfødsret – sag C-689/21, X mod Udlændinge- og Integrationsministeriet

Domstolen afsagde den 5. september 2023 dom i en principiel sag forelagt af Østre Landsret om lovligheden af den danske bestemmelse om fortabelse af dansk statsborgerskab i indfødsretsloven.

I sin dom fastslår Domstolen i overensstemmelse med sin faste praksis, at EU-retten som udgangspunkt ikke er til hinder for, at medlemsstaterne fastsætter regler om fortabelse af indfødsret i de pågældende medlemsstater. EU-retten er derfor ikke til hinder for at opretholde de danske regler, hvorefter vurderingen af, om der foreligger en reel tilknytning, sker på baggrund af de kriterier, som er indeholdt i den danske bestemmelse, og at vurderingen er begrænset til perioden indtil denne persons fyldte 22. år. Domstolen fastslår imidlertid også, at det i den forbindelse tilkommer de nationale myndigheder og domstole at efterprøve, om en sådan fortabelse – når den samtidig medfører fortabelse af unionsborgerskabet – overholder proportionalitetsprincippet for så vidt angår virkningerne af fortabelsen for den berørte persons situation i forhold til EU-retten. I den forbindelse anfører Domstolen, at det ikke er foreneligt med EU-retten, at en person fortaber sit danske statsborgerskab, uden at det indgår i vurderingen, om følgerne heraf er proportionale i forhold til EU-retten, i en situation hvor ansøgningen ikke er indgivet rettidigt, dvs. inden det fyldte 22. år, og personen ikke er blevet behørigt underrettet om, at personen skulle indgive en ansøgning inden for et bestemt tidspunkt for at få vurderet sin sag efter EU-reglerne, og derefter har fået en rimelig frist til at indgive en ansøgning. Domstolen fastslår, at de kompetente myndigheder i så fald skal kunne foretage en sådan prøvelse som et bispørgsmål i forbindelse med den berørte persons ansøgning om et rejsedokument eller ethvert andet dokument, der bekræfter vedkommendes statsborgerskab, og i givet fald at indrømme en bevarelse eller generhvervelse med tilbagevirkende kraft af statsborgerskabet.

Inddragelse af opholdstilladelse og udvisning på grund af kriminalitet – sag C-402/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Den 9. februar 2023 afsagde Domstolen dom i en nederlandsk sag, som Danmark afgav indlæg i. Sagen handler om lovligheden af nationale regler om inddragelse af opholdstilladelse og udvisning på grund af kriminalitet i relation til Associeringsaftalen med Tyrkiet, herunder særligt Associeringsrådets afgørelse nr. 1/80. Ifølge denne afgørelse må medlemsstaten ikke indføre nye begrænsninger for så vidt angår vilkårene for adgang til beskæftigelse for arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der har opnået opholds- og arbejdstilladelse. Danmark afgav indlæg i sagen, da Danmark har tilsvarende regler som de nederlandske, hvis forenelighed med EU-retten var til prøvelse i sagen.

Domstolens fastslog, at selvom vedtagelse af regler som de nederlandske efter Associeringsaftalens ikrafttræden udgør en ny restriktion, kan en sådan begrænsning imidlertid være lovlig, når den er begrundet i hensynet til den offentlige orden. Lovligheden af reglerne forudsætter dog, at de er egnede til at sikre virkeliggørelsen af det forfulgte formål om beskyttelse af den offentlige orden, og at de ikke går videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette formål.

Coronastøtte til SAS – sag T-238/21, Ryanair mod Kommissionen

Ved dom af 10. maj 2023 annullerede Retten den Kommissionsafgørelse, der havde blåstemplet Danmarks og Sveriges corona-støtte til SAS. Danmark havde sammen med Sverige ydet SAS støtte i form af en rekapitaliseringspakke på op til 11 mia. SEK for at genoprette likviditeten og undgå selskabets insolvens. Ryanair anlagde sag mod Kommission og anfægtede lovligheden af støtten.

I begrundelsen for annullationen af Kommissionens afgørelse lagde Retten vægt på manglen på en ”step up”-mekanisme ved rekapitaliseringen, der trinvist skulle øge statens afkast, for at give SAS et incitament til at tilbagekøbe staternes kapitaltilførsler. Kravet om sådan mekanisme fulgte af de midlertidige rammebestemmelser for statslige foranstaltninger til støtte for økonomien under covid-19-udbrudet. De midlertidige rammebestemmelser fastsætter også, at en alternativ mekanisme kan accepteres, forudsat at denne medfører en tilsvarende tilskyndelsesvirkning.

Ryanair har anlagt en lang række lignende sager ved Retten om lovligheden af andre medlemsstaternes corona-støtte til nationale flyselskaber, og Ryanair-dommen indskrives sig dermed i rækken af disse sager. Ryanair har dog langt fra vundet alle sagerne, og er blevet underkendt ved Retten i flere af dem.

Kommissionen har efter Rettens dom truffet ny afgørelse om den danske corona-støtte til SAS og godkendt støtten på ny.

Overarbejdsbetaling til deltidsansatte – sag C-660/20, Lufthansa CityLine

EU-Domstolen har i dom af 19. oktober 2023 taget stilling til et principielt spørgsmål om overarbejdsbetaling til deltidsansatte i en sag forelagt fra Tyskland. Sagen handler om, hvorvidt det udgør ulovlig forskelsbehandling efter deltids-direktivet, når en regel i en national kollektiv overenskomst indebærer, at en deltidsansat først får ret til overtidstillæg, når den normale arbejdstid for en fuldtidsstilling overskrides.

Danmark afgav indlæg i sagen, da det er udbredt i danske kollektive overenskomster, at deltidsansatte først får overtidstillæg, når de arbejder over normen for fuldtidsansatte. Danmark argumenterede i sagen for, at den danske praksis var i overensstemmelse med en klar praksis fra EU-Domstolen, hvorefter der ikke er tale om forskelsbehandling af deltidsansatte i den pågældende situation.

Domstolen kom imidlertid frem til, at der var tale om forskelsbehandling, idet den deltidsansatte ikke modtog tillæg for den første time, der overskred det første niveau af den pågældendes individuelle udløsningstærskel, hvilket derimod var tilfældet for fuldtidsansatte. Ifølge Domstolen forelå der ikke objektive forhold, der kunne begrunde forskelsbehandlingen, når det eneste kriterium for tillægsbetalingen var at kompensere for arbejdsbyrden.

Dommeres uafhængighed - C-204/21, Kommissionen mod Polen og de forenede sager C-615/20 og C-671/20, YOP m.fl.

Domstolen afsagde hhv. den 5. juni 2023 og 13. juli 2023 dom i to sager vedrørende det polske domstolssystem. Dommene ligger i forlængelse af en række andre Rule of Law-sager ved Domstolen om samme emne, hvor det ligeledes har været en prioritet for Danmark at intervenere i sagerne.

I traktatkrænkelssagen C-204/21, Kommissionen mod Polen, intervenserede Danmark til støtte for Kommissionen sammen med Belgien, Holland, Finland og Sverige. Sagen handlede om nationale polske bestemmelser, der ifølge Kommissionen underminerede polske dommeres uafhængighed, bl.a. ved adgangen til at kunne rejse disciplinærsager mod dommere samt begrænsning i adgangen for dommere til kunne stille præjudicielle spørgsmål til EU-Domstolen.

Domstolen gav Kommissionen medhold og dømte Polen for overtrædelse af en lang række bestemmelser, herunder artikel 19, stk. 1, TEU, om domstolenes uafhængighed, artikel 47 i chartret om grundlæggende rettigheder om retten til en retfærdig rettergang samt princippet om EU-rettens forrang.

Også i de forenede sager C-615/20 og C-671/20 kom Domstolen frem til, at de polske regler var i strid med EU-rettens bestemmelser om dommeres uafhængighed. Spørgsmålet i sagen var, hvorvidt EU-retten er til hinder for, at det polske Disciplinærkammer kan give tilladelse til strafferetlig efterforskning og i den forbindelse ophæve en dommers immunitet og suspenderer vedkommende. Dette fandt Domstolen, var tilfældet.

Den danske 25-timers regel, sag C-167/22

EU-Domstolen frifinder Danmark i traktatbrudssag om 25-timers parkeringsbegrænsning langs de danske motorveje - sag C-167/22, Kommissionen mod Danmark

Domstolen afsagde den 21. december dom i traktatbrudssagen mod Danmark om den såkaldte ”25-timers-regel”. Reglen, der går ud på, at lastbiler maksimalt må parkere i 25 timer på offentlige rasteplasser langs de danske motorveje, trådte i kraft i 2018 og blev indført for bl.a. at sikre ordnede forhold for chaufførernes afholdelse af hvil.

Kommissionen mente, at reglen udgør en ulovlig hindring af den fri bevægelighed for tjenesteydelser på transportområdet, som nærmere reguleret i cabotageforordningen om international kørsel (1072/2009).

Ligesom generaladvokat A. Rantos lagde op til i sit forslag til afgørelse i sagen frifandt Domstolen Danmark. Domstolen påpegede, at mens 25-timersreglen efter sin art kan have en konkret indvirkning på udenlandske transportvirksomheders udøvelse af de rettigheder til transport, som de er tillagt i henhold til cabotageforordningen, havde Kommissionen imidlertid ikke i tilstrækkelig grad har løftet sin bevisbyrde for, at reglen faktisk udgør en restriktion.

Den danske regering havde i sagen særligt slået på, at der ikke forelå en restriktion, da der findes et væld af alternative parkeringsmuligheder langs det danske motorvejsnet i form af kommercielle parkeringsanlæg, hvor parkeringsbegrænsningen ikke finder anvendelse. Det var netop oplysningerne om disse alternative parkeringsmuligheder, som Domstolen lægger vægt på ved sin frifindelse af Danmark, idet Domstolen bemærkede, at Kommissionen ikke havde fremlagt objektive oplysninger, der godtgjorde, at de alternative parkeringsmuligheder præsenteret af den danske regering var utilstrækkelige for at imødekomme de udenlandske transportvirksomheders behov.

Fodbold og konkurrenceret - sag C-333/21, European Superleague Company

Domstolen afsagde den 21. december dom i den længe ventede sag om **European Superleague Company**, som den daværende S-regering afgav indlæg i.

Sagen vedrørte bl.a. spørgsmålet om, hvorvidt UEFA og FIFA havde udvist konkurrenceforvridende adfærd i strid med TEUF artikel 101 og/eller 102 ved i deres vedtægter at kræve, at medlemmer

alene kan deltage i turneringer etableret af en tredjepart, såfremt disse forinden er blevet tilladt af FIFA/UEFA. Konkret var denne regulering til hinder for, at UEFA's og FIFA's medlemmer kunne deltage i European Superleague, som 12 fodboldklubber var gået sammen om at stifte som en alternativ superliga.

Den daværende S-regering argumenterede i sagen for, at fremme af åbne konkurrencer med kvalifikation som adgangsbillet, respekt for spillernes helbred samt sportslige værdier er legitime, sportslige formål, hvorfor de i det omfang UEFA og FIFA's vedtægter er begrundet i disse formål, må anses for at forfølge legitime formål.

Domstolen fastslog i sin dom, at FIFA og UEFA udøver økonomisk aktivitet, og at de derfor er underlagt konkurrencerettens regler, også selvom sportsvirksomhed har særlige karakteristika. Domstolen fastslår videre, at de to organisationer har misbrugt deres dominerende stilling på markedet, idet de ikke er underlagt nogen regulering, der sikrer, at deres adfærd er transparent, proportional, ikke-diskriminerende og objektiv. Domstolen tager imidlertid i dommen eksplicit ikke stilling til, om European Superleague Company i øvrigt skulle have været godkendt.